

סיפורו האישי של אחד הצעירים הערביים שהוחזרו לישראל מן הכלא הירדני ברחתי בגלל מקלחת!

זאת היתה שעה קשה בשבילי. למה שכל פעם שהאסירים הירדניים ראו אותי בחצר, אמרו לי שאני יהודי. כשהייתי אומר שאני ערבי כמוהם, היו צועקים עלי ואומרים שכל ערביי ישראל הם מרגלים ציוניים. הם היו חוקים ומבוגרים ממני, ואני פחדתי להתחכך איתם. אבל זה כאב לי יותר מהקללות בחלאביב.

במשך שעות היום הייתי יושב עם האסירים שבחדר, והם היו מספרים סיפורים ואגדות. לאחד מהם היה ספר הביור גרפיה של אליוז'רי. בערבים היינו מתיישבים ומאזינים לאחד מאתנו, שהיה קורא בספר. כל כמה ימים היינו גומרים את הספר הזה, וחוזרים לקרוא בו מחדש. לא פעם הייתי חושב שאולי גם אני אוכל לברוח מהכלא כמו שאלי ז'יר ברה מכלאו, כמו שכתוב בספר. אבל החלון, שהיה מסורג במוטות ברזל עבים, שם קץ לחלומותי.

לא מדברים עם ירד!

דבר שהרגיז אותי הכי הרבה היה שהאסירים הישראליים, שחייתי איתם באותו חדר, סירבו תמיד לענות על שאלותי. הם היו תמיד אומרים שאני ילד, והם לא מוכנים לספר לי מדוע ברחו. רק מהדיבורים ביניהם לבין עצמם הבנתי שבאשראל היה להם קשה על הגשמה בגלל העלבונות והבעיות שהיו להם.

הירדנים פחדו לדבר על המלך, מפני שכל אחד חשב שהאחרים מרגלים. יום אחד הכניסו לחדר עוד שני צעירים, ערביים ישראליים מהכפר שלי. (הם היו מאלה שהוחזרו לישראל החודש) הם סיפרו שהירדנים הרביצו להם הרבה, ולקחו להם את השעונים ובעות-הזהב שהיו להם. בחקירה שלהם האשימו האחד את השני שהוא פיתה אותו לעבור את הגבול כדי לרגל בשביל ישראל. אבל אני חושב שאמרו את זה בגלל המכות.

נשארתי בכלא הירדני שלושים ושבעה ימים. כמה ימים לפני סוף רמזן פתח הסוהר את הדלת ואמר לי לצאת. הוא לקח אותי לקצין, וזה שאל אותי בחיך אם אני רוצה להישאר בירדן או לחזור לישראל.

אני רציתי לומר שאני רוצה לחזור לישראל. אבל פחדתי שאם אני כן, יתנו לי מכות. אז אמרתי: "אני לא יודע!" הקצין ביקש מהסוהר להחזיר אותי לכלא. ישבתי שם וחכייתי עוד כמה ימים.

יום אחד בבוקר הוציאו אותי מהחדר והכניסו אותי למכונית-משטרה. לא אמרו לי מה הולכים לעשות בי. אבל אחרי זמן קצר נעצרה המכונית ליד גשר. הרגשתי שאני מכיר את הסביבה. זאת היתה הסביבה שבקירבת הכפר שלי, קרוב לגבול. לגשר לי קוראים גשר-ירתאע, ליד הגשר ראיתי מכונית לבנה של או"ם. הירדנים מסרו אותי לאנשי או"ם והלכו. אנשי או"ם מסרו אותי לשוטרים הישראליים, והלכו. אני נשארתי במכונית המשטרה הישראלית.

חזרה למוסך

שוטרים הישראליים לקחו אותי לתחנת-המשטרה בכפר-סבא. סיפרתי לחוקרים כל מה שאני יודע, למה ברחתי ומה קרה איתי עד שחזרתי. אחרי שבוע ימים שוח' ררתי בערבנות.

אני יכול לומר עכשיו שבית-הסוהר הישראלי הוא יותר טוב מבית-הסוהר הירדני. אבל אני לא אוהב בית-סוהר. אני מבקש שיתנו לי ללמוד להיות פחה טוב במוסך.

עוד פעם אני רוצה לומר שבעל המוסך שבעדתי בו היה טוב איתי. אחרי ששוחזרתי, קיבל אותי בחזרה לעבודה. בתשע לירות ליום. מזה התחייבתי לשלם לאבא 75 ל"י לחודש. בחודש הבא אקבל עשר לירות ביום. כך הבטיח בעל-המוסך הטוב שלי. אבל בחודש הבא יהיה גם המשפט שלי. אני לא יודע כמה אקבל, אולי שנה, אולי פחות. אולי יותר. אני לא יודע כמה בדיוק.

בינתיים אני מרים מדי יום את הפטיש ומרביץ בפח של המכוניות. הנערים שעובדים איתי ממשכינים להגיד שאני חתיכת ערבי, ורואים בבריחתי לירדן חרפה גדולה. אבל אני לא מתחכך איתם ולא עונה על הקללות.

הרי כל הערבים שומעים דברים כאלה. אז מה פתאום אני דחאק אתקומם נגד זה? אני רק רוצה להיות פחה טוב.

* אליז'ר — משורר וגיבור ערבי שחי לפני האיסלאם. הוא התפרסם במלחמותיו בשבטים שרצחו את אחיו, המלך כולייב, בהם לחם, עד שרצח את רוצח אחיו.

את אחד יוסף קסאם

הכחול בעיני ולא חקר אותי יותר. היו לי שתי לירות ישראליות, והוא לקח אותם.

אחרי חצי שעה הובילו אותי לתחנת-המשטרה בכפר פרעון. שם נחקרתי שנית. כשנשאלתי אם יש לי קרובים בכפר זה, נזכרתי שיש לי דודה, ומסרתי להם את שמה. באותו יום הועברתי לכלא בטול-כרם. שם הכניסו אותי לחדר בגודל שנים על שלושה מטרים, וסגרו את הדלת.

החדר היה נורא מלוכלך ומסריח. בפינה עמד פח, שהיה מיועד להיות לי מעין בית-שימוש. על הרצפה היו כמה שמיכות קרוצות ומלוכלכות. הבנתי. שהם יהיו מיטה וכיסוי. לאט-לאט קררה הרטיבות לעצמותי.

ישבתי על השמיכות והתחלתי לבכות. שכחתי שהעין כואבת לי. סלחתי לאחי יאסר, הייתי מוכן עכשיו לספוג ממנו מכות כמה שהוא רוצה — רק שאהיה בכפרי.

התחלתי לחשוב על אבא ואמא והאחים הקטנים שלי. חשבתי על החתונה ועל המקלחת ועל הבוס שלי ועל הנערים היהודיים שקיללו אותי — והמשכתי לבכות. עכשיו אני לא יכול להיות פחה במוסך. אמרתי לעצמי שאני מוכן לסלוח לנערים שקיללו אותי ורק שאחזור לישראל.

"אזוהים ירחם עלי"

נשארתי לבדי בחדר הקטן שלושה ימים. אחר כך הועברו אותי לחדר יותר גדול, שם היו שבעה אסירים אחרים. כולם היו מבוגרים ממני. שלושה מהם היו ערבים ישראליים שברחו לירדן. הרביעי היה ירדני בוגר-תיכון, שאנס בחורה ונידון לשנה וחצי. השלושה האחרים היו גנבים מקצועיים. אבל כולם היו בני 22—19.

כל זה היה בחודש הצום, רמזן. בישראל אני לא צמתי אף פעם. אבל בכלא הירדני אמרתי לעצמי שאם אני אצום, אולי אלוהים ירחם עלי ויחזיר אותי למשפחתי בישראל. אז התחלתי לצום.

בערב היו הסוהרים מביאים לנו מרקעודשים וירקות מבושלים. דוחתי, הארוזים עלו על מעצרי, התחילה לשלות לי אוכל מזמן לזמן. באוכל ובסיגירות ששלחה לי התחלתי עם שאר האסירים בחדר. כשסירבתי פעם לתת לאחד מהם סיגריה, התנפל עלי ולקח את הסיגריות בכוח. הכי גרוע היה כשרציתי ללכת לבית-השימוש. הסוהרים סירבו לפתוח לי, ואמרו לי להשתמש בפח שבחדר. התי' ביישתי נורא, אבל הם צחקו.

"אתה יהודי!"

כ' יום, בתשע בבוקר, נתנו לנו לצאת לחצר הכלא ולטייל במשך שעה.

שם שלי הוא קסאם אחמד. נולדתי בכפר טייבה שב' משולש. כיום אני בן שש-עשרה.

לפני שלוש שנים הייתי עדיין תלמיד בכיתה ז'. אבל אני לא אהבתי את בית-הספר. למה שהיו שם כמה מורים שנחנו לי מכות. כל פעם שלא הבנתי מה שהם מלמדים, נתנו לי מכות.

אני ידעתי שאסור להרביץ לתלמידים. אבל חשבתי שאם אני לא אבא, לא יעשה כלום. למה שהוא עוסק מאור. הוא גם ספר וגם יש לו עשרה בנים ובנות, וזה מצטיק אותו כל הזמן.

יום אחד שמתי לב פגמה חברים שלי בסיחה עזבו את הלימודים. בסוף השבוע גשתי אותם והם סיפרו לי שהלכו לעבוד בחלאביב. אמרתי להם שמהמלה תקח את הוריהם לבית-הסוהר, בגלל חוק לימוד-חובה. אבל הם צחקו ואמרו שזה סתם שטויות, ושלממשלה לא איכפת. אז גם אני ברחתי מבית-הספר והמכות והלכתי לעבוד בחלאביב, והי' ממשלה לא עשתה כלום.

במשך שנה עבדתי בכפר אזור בשרה-ירקות. אספתי פת' רווייליה ודברים כאלה. אחר-כך חשבתי ללמוד מקצוע. נכ' נסתי למוסך והתחלתי ללמוד פחחות.

בעל המוסך היה טוב אלי. בהתחלה שלם לי ארבע לירות ליום, אחר כך שש. בסוף הגעתי לתשע לירות ליום. אבל במוסך עבדו גם נערים יהודיים, בני הגיל שלי. היינו לפעמים מתחככים על משהו, ואז היו אומרים לי שאני חתיכת ערבי. לפעמים שמעתי גם קללות על נאצר ומוחמד. אבל אמרתי לעצמי שאני רוצה להיות פחה, וזהו זה. לכן שתחתי הרבצתי לפחים בפטיש, למה שאני לא רציתי להסתבך בפוליטיקה.

"קיבדתי מכה בעין..."

אני לא ברחתי לירדן מפני שהממשלה לקחה לאבי את האדמה, או משהו כזה. קודם כל אין לאבא שלי אדמה, שהממשלה תוכל לקחת. יש לנו רק דונם אחד זיתים בתוך הכפר, ואת זה לא לקחו.

גם לא בגלל הקללות ברחתי. אני ידעתי שכל הערבים מקבלים קללות, אז למה שאני דחאק אעשה בעיות בגלל זה? אז לא בגלל זה ברחתי לירדן. אמנם היה לי תמיד מצב-רוח רע, בגלל כל מה שעושים לערבים בארץ. אבל אמרתי לעצמי: הגדולים ידאגו לזה.

המיקרה, שפוצץ את האיש ממצבי בכת אחת, קרה לפני חודשיים.

חזרתי אז מועדותי בחלאביב לכפר. זה היה בשבת בבוקר. אותו יום נתקיימה בכפר חתונה, ואני רציתי להשתתף בה. אז ביקשתי מאמא לחמם לי מים, כדי ש' אתרחץ ואחלבש יפה. אמא העמידה מים על הפרימוס, ואני חיכיתי עד שהמים יתחממו.

פתאום נכנס לבית האח שלי, יאסר, שהוא בן 19. גם הוא רצה לעשות מקלחת. אז הוא ניגש למים שחיממתי לעצמי ורצה להשתמש בהם. אני התנגדתי ואמרתי שאני רוצה להתקלח לפניו, ושהמים הם שלי. אבל הוא התעקש ואז התקוטטנו. הוא נתן לי מכות על הגב ובחזה שלי. אבל זה לא כאב לי הרבה. פתאום קיבלתי מכה בעין שלי. זה כאב לי נורא.

הרגשתי כמו משוגע מרוב כאב, וברחתי מהחדר. רצתי ברחובות הכפר עד שהגעתי לשדות. בראש שלי היו כל הבעיות שלי. פניתי מזרחה והמשכתי לרוץ בין הסלעים. נפילתי והקוצים דקרו אותי. אבל העין כאבה לי מאוד, והמשכתי לרוץ. פתאום שמעתי קול צועק בערבית: עצור!

"אני ישראלי!"

נעצרתי, כשאני מלא פחדים. הסתכלתי לפני וראיתי שני חיילים ירדניים חמושים. אחד מהם שאל אותי למה העין שלי נפוצה.

"יאסר הרביץ לי," עניתי, כאילו מובן מאליו שהוא מכיר את יאסר. "מי זה יאסר?" שאל החייל. "זה האח שלי," עניתי.

אחר כך הוא שאל אותי בן מי אני. אז הבנתי שהוא חושב שאני מהכפר הירדני הקרוב, פרעון. אז אמרתי לו בקיצור שאני ישראלי, מכפר סבא.

שני החיילים לקחו אותי למחנה צבאי ליד כפר פרעון. שם הושיבו אותי בתוך אוהל, וקצין בא לחקור אותי. אמרתי לו שברחתי בגלל המכות, והוא הסתכל על הפנס

שתי מפלגות הדרום להשתתף בוועידה, היא נפתחה לפני ארבעה שבועות בחר' טום. נוסף לסודאנים, נכחו בה משקיפים מטעם ממשלות אלג'יריה, גאנה, אוגנדה, קניה, ניג'ריה, מצרים וטנזניה.

ציגי הדרום תבעו עצמאות. ציגי הממ' שלה דחו בקשה זו, והוועידה כמעט התפוצצה. ברצו האחזקן הצליחו ציגי המדינות האפריקניות השונות לגשר מחדש בין שני הצדדים. התוצאה: החלטה לפתור את בעיות הדרום בתוך המסגרת של סודאן המאוחדת.

פליטים מדיניים, חיים כעת בבתי-מלון מפוארים ודוחים את ההזדמנות שממשלת סודאן נתנה להם. עלידי כך הם מסרבים לעזור לבני מולדתם, כי מנהיגים אלה התי' רגלו לחיי מותרות וביבובו מחוץ לגבולות מולדתם. גורמים זרים, שאיפשרו להם חיים אלה, מעודדים אותם לסרב, כדי שהמי' הומות בסודאן יימשכו. הגורמים הזרים: האמריקאים וממשלת צ'ומבה.

אחרי התקפה זו והתקפות דומות מצד מנהיגים אפריקאים אחרים, הסכימו מנהיגי

חיי מותרות. בתחילה דחו מנהיגי שתי המפלגות הגדולות בדרום — מפלגת טאנו וחזית הדרום — את רעיון הוועידה. הם תבעו מראש חכרה מצד ממשלת סודאן בזכותם להינתק ולהקים מדינה חדשה. ממשלת סודאן לא היתה מוכנה לכך. לכן התערבו כמה מדינות אפריקניות וביק' שו את נציגי שתי המפלגות להשתתף בוועידה. כאשר עמדו בסירובם, הודיע שר הפנים של אוגנדה בפרלמנט של ארצו: "מנהיגים דרומיים אלה, הטוענים שהם